

- worny Zygmunta III Wazy i jego siostry królowy Anny, znanej miłośniczki botaniki.
11. Wyróżnienia i odznaczenia – brak danych.
 12. Inne informacje – był uczniem i przyjacielem Szymona Syreniusza, egzektorem jego testamentu i wydawcą *Zielnika* (1613), do którego napisał przedmowę.
 13. Wykaz ważniejszych źródeł – Barycz H. 1935: *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*. Kraków, Nakł. UJ, s. 599–600; Feliksiak S. (red.) 1987: *Słownik biologów polskich*. Warszawa, PWN, s. 236; Neuberg K. 1990: *Gabriel Joannicy – Przeworszczanin mało znany*. *Rocznik Przemyski* 27: 421–438; Szafer W. 1964: *Zarys historii botaniki w Krakowie na tle sześciu wieków Uniwersytetu Jagiellońskiego*, UJ – Wydawnictwa Jubileuszowe 19, Kraków, s. 32–33; Zemanek A. 1996: *Z dziejów botaniki Renesansu – Padewskie inspiracje polskich zielnikarzy*. *Kwart. Hist. Nauk.* 41(1):44–45, 51.
 14. Materiały ikonograficzne – portret G. Joannicygo nieznany.

Alicja ZEMANEK

BOTANIKA ZA GRANICĄ BOTANY ABROAD

TOWARZYSTWO BOTANICZNE W LIÈGE (BELGIA)

The Botanical Society of Liège (Belgium)

Towarzystwo Botaniczne w Liège (Société Botanique de Liège) powstało w 1872 roku pod nazwą „Kółko Młodych Botaników z Liège” („Cercle des Jeunes Botanistes liégeois”). W 1941 roku Towarzystwo zostało zreorganizowane i rozpoczęło działalność pod aktualną nazwą. Towarzystwo liczy 280 członków (dane z 1995 roku), zarówno belgijskich jak i obcokrajowców. Polem zainteresowań Towarzystwa jest szeroko pojęte rozpowszechnianie osiągnięć nauk botanicznych z punktu widzenia nauki i popularyzacji wiedzy oraz problematyka ochrony przyrody. Towarzystwo zrzesza zarówno profesjonalistów botaników i mikologów, studentów i nauczycieli biologii, jak i przedstawicieli innych grup zawodowych zainteresowanych wiedzą botaniczną. O dużej aktywności Towarzystwa świadczą organizowane każdego roku liczne spotkania, w czasie których prezentowane są oryginalne referaty naukowe lub prelekcje popularnonaukowe. Tematami wystąpień są najczęściej: flora i

roślinność różnych regionów świata, studia poświęcone różnym grupom grzybów, ochrona przyrody, problemy ekologiczne i biogeograficzne. Corocznie odbywają się także organizowane przez Towarzystwo wycieczki w najciekawsze przyrodniczo regiony Belgii, w których biorą udział zarówno członkowie Towarzystwa, jak i członkowie innych walońskich towarzystw botanicznych. Wśród różnorodnych typów działalności Towarzystwa znaczny udział ma mikologia. Każdej jesieni odbywają się liczne wycieczki dla amatorów-entuzjastów, jak również liczne wystawy grzybów. W czasie wystaw prezentowane są żywe okazy grzybów oraz kultury grzybowe, filmy, programy audio-wizualne, kolekcje dydaktyczne. Znaczną uwagę Towarzystwo poświęca także roślinom leczniczym. Organizuje wystawy tych roślin, wydaje różnego typu publikacje (książki, atlasy, przewodniki itp., np. *Rośliny trujące i miododajne Belgii i regionów sąsiednich – spis bibliograficzny*).

Od 1937 roku Towarzystwo wydaje miesięcznik *Lejeunia*, *Revue de Botanique* wychodzące początkowo pod nazwą *Bulletin des Botanistes liégeois*. Publikuje ono oryginalne prace z zakresu botaniki systematycznej, fitogeografii, ekologii roślin i mikologii. Swoją nazwę czasopismo zawdzięcza botanikowi A. L. S. Lejeune, żyjącemu w latach 1779–1858, którego uważa się za prekursora belgijskiej botaniki. We współpracy z innymi walońskimi towarzystwami przyrodniczymi (Société Royale des Naturalistes de Charleroi, Cercle des Entomologistes Liégeois, Société des Naturalistes Namur-Luxembourg), Towarzystwo publikuje czasopismo *Natura Mosana*, które ukazuje się cztery razy w roku. Biblioteka Towarzystwa ma swoją siedzibę w Instytucie Botaniki Uniwersytetu w Liège. Jej zbiory tworzą głównie periodyki otrzymywane w wyniku wymiany czasopisma *Lejeunia* i jest dostępna dla wszystkich członków Towarzystwa.

Jolanta ADAMCZYK

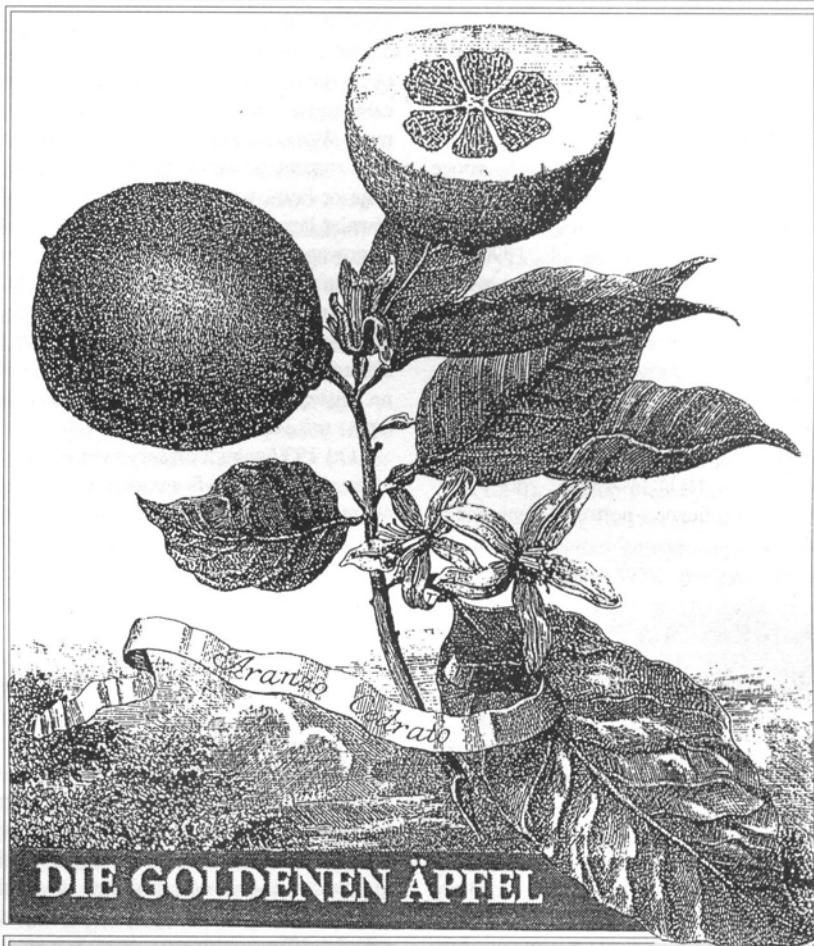
MUZEA, ARCHIWALIA, ZBIORY MUSEUMS ARCHIVES, COLLECTIONS

WYSTAWA „ZŁOTE JABŁKA” W MUZEUM BOTANICZNYM W BERLIN-DAHLEM

Exhibition „The Golden Apples” at the Botanical Museum, Berlin-Dahlem

W Muzeum Botanicznym w Berlin-Dahlem (Botanischer Garten und Botanisches Museum Berlin-

BOTANISCHES MUSEUM

DIE GOLDENEN ÄPFEL

Wissenswertes rund um die Zitrusfrüchte

SONDERAUSSTELLUNG: 15. März - 31. August 1996

Botanischer Garten und Botanisches Museum Berlin - Dahlem

Königin-Luise-Straße 6-8, 14195 Berlin

Eintritt frei/ Öffnungszeiten: Di. - So. 10-17 Uhr

Verkehrsverbindungen: U 1 Dahlem-Dorf, S1 Rathaus Steglitz, Bus 101, 183

Ryc.1. Plakat wystawy „Złote jabłka (Die Goldenen Äpfel)” w Muzeum Botanicznym w Berlin-Dahlem (Botanischer Garten und Botanisches Museum Berlin-Dahlem).

Fig. 1. Poster of exhibition „The golden apples (Die Goldenen Äpfel)” at the Botanical Museum of Berlin-Dahlem (Botanischer Garten und Botanisches Museum Berlin-Dahlem).

Dahlem) zorganizowano wystawę (15 III 1996–28 II 1997) „Złote jabłka (Die Goldenen Äpfel)”, poświę-

coną historii owoców cytrusowych. Celem organizatorów było przedstawienie szerokiej problematyki

dziejów uprawy cytrusów, migracji poszczególnych gatunków i odmian na przestrzeni wieków oraz roli tych pięknych roślin w historii cywilizacji. Pokazane były historyczne kolekcje zakonserwowanych owoców i ich modeli, a także okazów zielnikowych pochodzących ze zbiorów muzeów we Florencji i Berlin-Dahlem. Kolorowe plansze pokazywały obrazy najczęściej uprawianych taksosów, ich rozmieszczenie i drogi wędrówek w ciągu tysięcy lat. W badaniach nad historią uprawy ważne miejsce zajęła analiza przedstawień tych roślin i ich owoców w sztuce, od czasów starożytnych Chin (ok. 2000 lat p.n.e.), poprzez malarstwo średniowieczne i renesansowe, do dzisiejszego dnia. Na wystawie zaprezentowano niewielki wybór spośród istniejących materiałów. Tak więc można było obejrzeć kopię pompejańskiej rzeźby Heraklesa trzymającego w dłoni „hesperyjskie jabłko”, kolorowe reprodukcje wspaniałych obrazów Botticellego, czy też rycin dawnych ogrodów, w których cytrusy cieszyły się dużą popularnością. Ważnym zagadnieniem ukazanym szeroko na ekspozycji była historia botanicznych badań nad cytrusami, od opisów i rycin w renesansowych zielnikach, poprzez osiemnastowieczne, ilustrowane publikacje, do opracowań współczesnych. Interesujące materiały zebrane zostały w dziale „form potwornych” – mianowicie najstarsze zachowane okazy nietypowych owoców, np. osiemnastowieczny preparat „ręki Buddy” (*Citrus medica* var. *sarcodactylis*) pochodzący z Florencji. Wystawa nie pominęła praktycznych zagadnień uprawy. Pokazane zostały ryciny dawnych pomarańczarni i upraw cytrusów oraz dziewiętnastowieczne narzędzia ogrodnicze. Z okazji otwarcia wystawy wydano popularną książkę poświęconą cytrusom oraz przeznaczoną dla dzieci obrazkową historię uprawy tych roślin.

Alicja ZEMANEK

**IKONOTEKA I NOTATKI FLORYSTYCZNE
AUGUSTA KONSTANTEGO HR.
KRASICKIEGO W MUZEUM BOTANICZNYM
I PRACOWNI HISTORII BOTANIKI IM.
J. DYAKOWSKIEJ OGRODU BOTANICZNEGO
UNIwersytetu Jagiellońskiego**

Collection of drawings and floristical records of Count August Konstanty Krasicki stored at the J. Dyakowska Botanical Museum and History of Botany Research Unit (the Jagiellonian University Botanic Garden, Kraków, Poland)

August Konstanty z Siecina hrabia Krasicki (1873–1946) jest postacią botanikom prawie nieznaną, stąd warto przytoczyć garść informacji zaczerp-

niętych z jego dwóch biogramów [5: 232, 9]. Urodził się 19 kwietnia ..?. roku w Bachórczu w powiecie przemyskim, był synem Ignacego i Elżbiety z Zamoyskich. Po ukończeniu Uniwersytetu we Fryburgu i Akademii Leśnej w Tharandt (Saksonia) osiadł w swym majątku w Lesku. Wcześniej rozpoczął działalność społeczną uwieńczoną wyborem w 1914 r. na posła do Galicyjskiego Sejmu Krajowego. Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do Legionów. Swoje wspomnienia wojenne opublikował w książce *Dziennik z kampanii rosyjskiej... 1914–1916* [1, 4]. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości został prezesem Małopolskiego Towarzystwa Leśnego. Zajął się też odbudową majątku rodzinnego i spalonego przez wojska rosyjskie zamku w Lesku.

Z wykształcenia był leśnikiem. Z przesłanych przez niego zrazów z oryginalnego egzemplarza *Picea abies* (L.) H. Karst. z lasów leskich Feliks Rożyński wyhodował w szkółkach w Podzamczu odmianę ozdobną *Picea abies* 'Krasickiana' Roż. 1908, o gałęziach długich, opuszczających się do ziemi jak sznury [7]. Zorganizował też w lasach leskich rezerwat o powierzchni około 1 ha – dla przeszło stuletnich sosen wejmutek (*Pinus strobus* L.). Opublikował parę prac z botaniki leśnej i dendrologii [2, 3]. Po wysiedleniu go z zamku leskiego kolejno przez bolszewików, Niemców hitlerowskich, oraz komunistyczne władze polskie, osiadł w Krakowie, tu miał zająć się pracą naukową i współpracować z Władysławem Szaferem (1886–1970). Niestety, nic nie wiadomo ani na temat początków ich znajomości, ani tego krótkiego okresu powojennej współpracy.

IKONOTEKA

W zbiorach Muzeum Botanicznego i Pracowni Historii Botaniki im. J. Dyakowskiej znajduje się kolekcja rycin wykonana przez A. Krasickiego [11]. Nie zachowały się na jej temat żadne informacje. Przez wiele lat była przechowywana w Bibliotece Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego i Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk. W 1993 r. przekazana została do naszego Muzeum. Kolekcja składa się z pastelii wykonanych na arkuszach papieru o wymiarach około 15 x 21 cm. Na każdym z nich umieszczony jest centralnie rysunek rośliny, najczęściej części naziemnych lub szczytowych fragmentów pędów z kwiatami lub owocami. Poniżej znajduje się podpis wykonany na maszynie do pisania lub odręcznie przez A. Krasickiego, W. Szafera (1...–19..), Bogumiła Pawłowskiego (1898–1971) lub Jana Walasa (1903–1991). Ponadto na arkuszach w obu ich

Cucubalus bacciferus

Ryc. 1. *Cucubalus baccifer*, pastel, rys. A. Krasicki ok. 1940–1944.

Fig. 1. *Cucubalus baccifer*, drawn in pastel by A. Krasicki, ca. 1940–1944.

górnym rogach i w prawym dolnym znajdują się numery (Ryc. 1, 2). Ryciny przechowywane są w czterech tekturowych teczkach. W pierwszej jest ich 176 i przedstawiają rośliny należące do 20 rodzin (*Equisetaceae*, *Alismataceae*, *Butomaceae*, *Juncaceae*, *Liliaceae*, *Amoryllidaceae*, *Cyperaceae*, *Gramineae*, *Orchidaceae*, *Sparganiaceae*, *Cannabaceae*, *Urticaceae*, *Polygonaceae*, *Euphorbiaceae*, *Chenopodiaceae*, *Caryophyllaceae*, *Aristolochiaceae*, *Ranunculaceae*, *Papaveraceae*, *Cruciferae*). W drugiej jest 188 i są to rysunki przedstawicieli 28 rodzin (*Resedaceae*, *Cistaceae*, *Violaceae*, *Guttiferae*, *Malvaceae*, *Linaceae*, *Oxalidaceae*, *Geraniaceae*, *Balsaminaceae*, *Rutaceae*, *Polygalaceae*, *Crassulaceae*, *Saxifragaceae*, *Rosaceae*, *Papilionaceae*, *Thymelaeaceae*, *Lythraceae*, *Oenotheraceae*, *Umbelliferae*, *Plumbaginaceae*, *Pirolaceae*, *Ericaceae*, *Primulaceae*, *Convolvulaceae*, *Cuscutaceae*, *Boraginaceae*, *Solanaceae*, *Scrophulariaceae*). W teczce trzeciej jest 178 rycin roślin z 14 rodzin (*Verbenaceae*, *Labiatae*, *Plantaginaceae*,

Gentianaceae, *Apocynaceae*, *Asclepiadaceae*, *Rubiaceae*, *Caprifoliaceae*, *Adoxaceae*, *Valerianaceae*, *Dipsacaceae*, *Cucurbitaceae*, *Campanulaceae*, *Compositae*). W 4 – tylko 27 (*Liliaceae*, *Orchidaceae*, *Cruciferae*, *Caryophyllaceae*, *Malvaceae*, *Papilionaceae*, *Primulaceae*, *Boraginaceae*, *Scrophulariaceae*, *Labiatae*, *Gentianaceae*, *Campanulaceae*, *Compositae*). Łącznie kolekcja liczy 569 rycin. W zbiorze są również rysunki okazów roślin o niernormalnie wykształconych niektórych organach, np. w III teczce jest rycina podpisana *Ranunculus acer*, na odwrotnej stronie posiadająca komentarz: „*Ranunculus acer*, którego kwiaty są niernormalnie wykształcone (forma teratologiczna) o płatkach, a może i pręcikach wyrosniętych w zielone listki kształtu liżeczkiowatego. Również część słupków jest anormalnie wyrosnięta. Pr. Dr. Wierdak”.

Na podstawie zachowanych notatek A. Krasickiego można obecnie odtworzyć technikę powstawania rycin. Były w większości rysowane z natury, autor czasem polegał na własnej pamięci, posługiwał się również ilustracjami zawartymi w jednym z kluczy do oznaczania roślin autorstwa J. Rostafińskiego. Autor

Prunella vulgaris

Ryc. 2. *Prunella vulgaris*, pastel, rys. A. Krasicki ok. 1940–1944.

Fig. 2. *Prunella vulgaris*, drawn in pastel by A. Krasicki, ca. 1940–1944.

prawdopodobnie nie znał dobrze łacińskich nazw roślin, skoro były sprawdzane z okazami rosnącymi w krakowskim Ogrodzie Botanicznym, na co wskazuje polecenie zanotowane na odwrocie ryciny przedstawiającej *Melandrium rubrum*: „Może Ignacy odnajdzie tę plantę w Ogrodzie Botanicznym, obecnie kwitnie, wyrysowałem całą roślinę i z boku kwiatki detalicznie – jaka nazwa łacińska”. Nie znany bliżej Ignacy nie odnalazł jej jednak, bo pod ryciną znajduje się nazwa łacińska wpisana ręką W. Szafera. Po wykonaniu rycina była podpisywana, w przypadkach wątpliwych nazwy były sprawdzane lub konsultowane. Gdy zbior ten, prawdopodobnie zaraz po drugiej wojnie światowej, trafił do Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, został raz jeszcze przejrany przez W. Szafera, B. Pawłowskiego i J. Walasa (przed końcem 1945 r.), wtedy, być może, zaopatrzone większość rycin w podpisy wykonane na maszynie do pisania, część pozostała z odręcznymi poprawkami krakowskich botaników.

Wśród rysunków zachował się list W. Szafera do A. Krasickiego (W Krakowie, dnia 19 XI 1943 r. Wielce Szanowny Panie Hrabio...). Autor informuje w nim m. in. o odesłaniu otrzymanych paproci [może tylko ich rycin?], podaje trochę informacji o *Polypodium*, prosi o przesłanie dokładniejszych danych o *Osmunda regalis*, oferuje pomoc przy oznaczeniu niektórych roślin, oraz radzi, jak należałoby ułożyć i przygotować do druku notatkę florystyczną na podstawie zebranego materiału. W zakończeniu pisze: „Nie wątpię, że w rezultacie Jego [A. Krasickiego – P. K.] pracy powstanie cenny przyczynek naukowy do poznania flory krajowej”.

NOTATKI FLORYSTYCZNE

Razem z rycinami zachowały się rękopiśmienne materiały A. Krasickiego dotyczące jego badań florystycznych, być może tych wspomnianych w liście przez W. Szafera [10]. Materiały te obejmują trzy spisy gatunków notowanych w czasie II wojny światowej w latach 1940–1944, oraz kilka luźnych kartek z nazwami gatunków wraz ze stanowiskami. Sądząc po jakości danych, byłby to materiał wyjściowy do publikacji, które miałyby, według zachowanych brudnopisów, nosić tytuły *Spis roślin znalezionych w okolicy Leska – Zagorza 1940–1944 przez Augusta Krasickiego i Rośliny z okolic Zagorza – Poraża 1941–1942–1943*. Stanowiska, z których zanotowano rośliny, położone są wokół miejscowości wskazanych w tytułach, np.: Zagórz – łąka nad potokiem, Hoczew – łąka, Poraż – las. Spisy zawierają prawie 500 gatunków.

Wśród opisywanych notatek jest również lista kilkunastu gatunków zatytułowana *Wyjaśnienia do roślin zaznaczonych przez prof. Pawłowskiego*. Na jej podstawie, jak i powyżej opisanych trudności autora rysunków z nomenklaturą łacińską przypuszczam, że A. Krasicki był bystrym obserwatorem przyrody, a szczególnie roślin, jednakże łacińskie nazwy gatunków nie były jego najmocniejszą stroną. Jego materiały florystyczne, po zweryfikowaniu przez botaników krakowskich, zawierają wartościowe dane, które wykorzystane były w kilku późniejszych pracach florystycznych [np. 6, 8].

W chwili powstania tych notatek ich autor liczył już około siedemdziesięciu lat. Być może zarówno przeżycia wojenne, jak i powojenne sprawiły, że nie miał już wystarczająco dużo energii, by ukończyć pracę nad nimi. Nie ukazały się planowane publikacje, a zebrany materiał trafił razem z rycinami roślin do Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

LITERATURA

- [1] KRASICKI A. 1934. Dziennik z kampanji rosyjskiej Krasickiego Augusta porucznika w sztabie Komendy Polskich Legionów 1914–1916. Nakładem „Panteonu Polskiego” Lwów, ss. 468.
- [2] KRASICKI A. 1935. O lipach w parku zamku leskiego. *Rocznik Pol. Tow. Dendrol.* 6: 149–151.
- [3] KRASICKI A. 1937. Pora wysiewu sosny weymutki. *Aktualne Wiadomości Leśnicze* 7(9): 5.
- [4] KRASICKI A. 1988. Dziennik z kampanii rosyjskiej 1914–1916. Wstęp Piotr Łossowski. IW Pax Warszawa, ss. 548.
- [5] MILLER M. [1993]. *Arystokracja*. Wydawnictwo Tenet Warszawa, ss. 271.
- [6] RYSZ B. nplb. Rośliny naczyniowe w widłach Sanu i Oslawy. [Praca magisterska wykonana w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego].
- [7] SENETA W. 1978. Odmiany drzew i krzewów ozdobnych pochodzące z Podzamcza (I. Rośliny iglaste). *Rocznik Dendrol.* 31: 111–118.
- [8] ZEMANEK B. 1981. Rośliny naczyniowe Gór Słonnych (Polskie Karpaty Wschodnie). *Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell.*, *Prace Bot.* 8: 35–124.
- [9] ŻABKO-POTOPOWICZ A. 1970. Krasicki August Konstanty. *Polski Słownik Biograficzny* 15: 144.

MATERIAŁY ARCHIWALNE

- Muzeum Botaniczne i Pracownia Historii Botaniki im. J. Dyakowskiej, Ogród Botaniczny UJ
- [10] Var. 11 – A. Krasicki: Notatki florystyczne (1940–1944).
 - [11] Ryc. 12 – A. Krasicki: Ryciny roślin.